

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

НІКОЛАЙЧУК ГРИГОРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 343.13:343.123

**ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ
У СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
ЛУЦИК Василь Васильович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ГЛОВІЮК Ірина Василівна,
Національний університет «Одеська
юридична академія»,
завідувачка кафедри кримінального процесу

кандидат юридичних наук, доцент
КРУШИНСЬКИЙ Сергій Антонович,
Хмельницький університет управління
та права імені Л.Юзькова,
декан юридичного факультету

Захист відбудеться «27» грудня 2019 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14, зал засідань юридичного факультету, ауд. № 409.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Драгоманова, 5

Автореферат розісланий «26» листопада 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. О. Семків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із пріоритетів національних інтересів України є інтеграція нашої держави в європейський простір. Процес ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом став потужною рушійною силою, зокрема, щодо відповідності вітчизняної прокуратури європейським правовим стандартам. Нове бачення ролі прокуратури у демократичному суспільстві, а також в системі кримінального судочинства є головним пріоритетом для нашої держави і в цьому варто орієнтуватися на європейські стандарти та рекомендації Ради Європи щодо функціонування прокуратури в цілому та статусу прокурора зокрема.

Створена в Україні нормативна модель прокурорської діяльності спрямована на забезпечення охорони прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, законності кримінальної процесуальної діяльності слідчих та оперативних підрозділів, що обумовлює широкий спектр повноважень прокурора, якими він наділений у кримінальному провадженні. Відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України саме на прокурора покладається обов'язок організації процесу досудового розслідування, визначення його напрямів, координації проведення процесуальних дій, забезпечення дотримання під час кримінального провадження вимог законів України. Однак реалізація повноважень прокурора супроводжується виникненням спірних питань щодо застосування норм права, які регулюють його діяльність у судовому кримінальному провадженні.

Основний закон України нерозривно пов'язує діяльність органів прокуратури зі здійсненням кримінального судочинства, у тому числі на судових стадіях. При цьому саме судове провадження у доктрині кримінального процесу виправдано іменується центральною стадією кримінального процесу, на якій вирішуються усі основні питання. Врахування зазначених нормативного та доктринального концептів надає можливість констатувати підвищену значущість кримінально-процесуальній діяльності прокурора у судовому провадженні, що визначає вагомість даної тематики як для науки, так і для прикладного правозастосування.

Окрім того, реформаційні процеси, що на сьогодні відбуваються у кримінальному судочинстві в цілому й у питаннях діяльності органів прокуратури зокрема, вимагають належного наукового базису, створення якого є неможливим без проведення комплексних досліджень. Нагальним бачиться здійснення аналізу сучасного стану кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні, реалізації прокурором своїх

повноважень у суді першої інстанції та у судовому провадженні з перевірки судових рішень, порівняння міжнародного та зарубіжного досвіду і вітчизняних напрацювань в окресленому напрямі з метою забезпечення їх подальшого ефективного розвитку з урахуванням європейських стандартів.

Значний внесок у дослідження повноважень прокурора та їх реалізації у судовому кримінальному провадженні зроблено в працях Ю. П. Алєніна, І. В. Басистої, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевого, В. В. Долежана, О. В. Капліної, П. М. Каркача, Г. К. Кожевнікова, М. В. Косюти, А. В. Лапкіна, В. Т. Маляренка, О. Р. Михайленка, І. Є. Марочкіна, Н. В. Марчук, О. І. Медведька, Г. В. Мовчана, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, Ю. Є. Полянського, М. В. Руденка, О. М. Толочка, А. Р. Туманянц, Л. Д. Удалової, О. Г. Шило, В. М. Юрчишина, В. П. Шибіко, М. Є. Шумила та ін.

Окремі аспекти повноважень прокурора та їх реалізації у судовому провадженні досліджувались С. А. Альпертом, М. І. Бажановим, О. В. Бауліним, В. В. Вапнярчуком, В. В. Гавриловим, В. Г. Гончаренком, М. В. Жогіним, В. С. Зеленецьким, С. А. Крушинським, В. В. Колодчином, О. П. Кучинською, Л. М. Лобойком, П. А. Лупинською, В. В. Луциком, Г. А. Матусовським, М. М. Михєєнком, В. В. Молдованом, В. П. Нажимовим, Ю. Є. Полянським, О. Б. Соловійовим, О. Ю. Татаровим, В. М. Тєртишником, І. Я. Фойницьким, В. М. Хотєнцем, Ю. П. Яновичем та іншими вченими.

Водночас, незважаючи на загалом великий обсяг наукових напрацювань з цих питань, комплексне монографічне дослідження процесуальних повноважень прокурора у судовому кримінальному провадженні в умовах дії чинного КПК України та прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» не проводилось, що свідчить про актуальність та важливість вивчення повноважень прокурора та їх реалізації в судовому провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з положеннями й напрямками реалізації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015, тема дослідження відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2019–2021 рр., затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2018 р. № 1466, узгоджується з Переліком основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014–2018 рр., затверджених постановою Президії Національної академії наук

України від 20.12.2013 р. № 179, і Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 рр. в частині Правових механізмів забезпечення і захисту прав та свобод людини (п. 4), визначених у Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України, які затверджені загальними зборами Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р, а також науково-дослідницької тематики кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми реалізації нового кримінального процесуального законодавства України (КПК 2012 р.) щодо захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження» (номер державної реєстрації 0113U005124). Тему дисертації затверджено Вченою радою ЛНУ імені Івана Франка (протокол № 38/2 від 25 лютого 2015 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою дисертаційного дослідження є визначення сутності та змісту повноважень прокурора та механізму їх реалізації під час судового провадження, а також внесення теоретично обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України в даній сфері.*

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

- дослідити зміст кримінальної процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні;
- з'ясувати форми реалізації прокурором своїх повноважень та їх класифікацію;
- прослідкувати генезу та зарубіжний досвід діяльності прокурора у судовому провадженні;
- визначити та розкрити особливості реалізації прокурором повноважень в суді першої інстанції (при зміні та доповненні прокурором обвинувачення в суді першої інстанції; при відмові прокурора від підтримання обвинувачення; під час з'ясування обставин кримінального провадження та перевірки їх доказами; у процесі участі прокурора в судових дебатах);
- висвітлити реалізацію прокурором повноважень у суді апеляційної інстанції;
- дослідити реалізацію прокурором повноважень у суді касаційної інстанції;
- здійснити аналіз реалізації прокурором повноважень у провадженні за нововиявленими та виключними обставинами;
- виявити недоліки законодавчого врегулювання участі прокурора у судовому провадженні та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають, розвиваються та припиняються під час реалізації повноважень прокурора у судовому провадженні.

Предметом дослідження є повноваження прокурора та їх реалізація у судовому провадженні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність прийомів, засобів і способів наукового пізнання сутності та змісту правових явищ. Під час проведення дослідження застосовувались як загальнонаукові методи (спостереження, опису, порівняння, класифікації) з метою виявлення закономірностей, що характеризують кримінально-процесуальну діяльність прокурора у судовому провадженні (розділи 1–3), так і спеціальні методи, зокрема: історико-правовий – для дослідження генези законодавства щодо регламентації діяльності прокурора у судовому провадженні та розкриття поглядів учених різних часів на проблеми, що стосуються предмета дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); системно-структурний – для концептуального аналізу реалізації прокурором повноважень у суді першої інстанції, з'ясування сутності таких повноважень та класифікації їх форм на підставі різних критеріїв (підрозділи 1.2, 2.1); формально-логічний – при розкритті змісту та сутності понять «кримінально-процесуальна діяльність», «кримінально-процесуальна діяльність прокурора», «державне обвинувачення» та інших дефініцій у межах предмета дослідження (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2, 3.3); догматичний метод та метод аналізу визначень – для уточнення та поглиблення розуміння понятійно-категоріального апарату, що стосується предмету дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3); порівняльного аналізу – при узагальненні різних підходів науковців щодо змісту понять «кримінально-процесуальна діяльність», «кримінально-процесуальна діяльність прокурора», «державне обвинувачення» та інших дефініцій у межах предмета дослідження (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.2); формально-юридичний – при дослідженні положень Конституції України, кримінального процесуального законодавства України, цивільного процесуального, господарського процесуального законодавства, рішень Європейського суду з прав людини (розділи 1–3); порівняльно-правовий для зіставлення та аналізу норм кримінального процесуального законодавства України та інших країн (підрозділи 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3); логіко-нормативний та моделювання – для формулювання та обґрунтування доповнень до кримінального процесуального законодавства (розділи 2–3, додатки); соціологічний (анкетування) – для з'ясування думок працівників практичних підрозділів щодо проблеми дослідження (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2, 3.3);

статистичні (групування, аналіз кількісних показників) для узагальнення результатів опитування, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, правозастосовної та судової практики, обґрунтування теоретичних положень роботи статистичними даними (розділи 1–3). Зазначені наукові методи використовувалися у комплексі для досягнення взаємозв'язку та взаємодії між ними й забезпечення об'єктивності, повноти, всебічності та глибини проведеного дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень, в якому на основі міждисциплінарного підходу до вирішення поставлених задач розроблено та обґрунтовано концепцію повноважень прокурора, визначено і розкрито теоретичні, правові та практичні аспекти їх реалізації у судовому провадженні, що включає нові та удосконалені наукові висновки та положення. Зокрема:

уперше:

– сформульовано визначення процесуальних повноважень прокурора у судовому провадженні як сукупності закріплених у кримінально-процесуальному законі прав та обов'язків прокурора, що регулюють його діяльність у судовому провадженні за допомогою відповідних правових засобів;

– обґрунтовано нову процедуру закриття кримінального провадження у підготовчому провадженні з підстав декриміналізації діяння. Щоб закрити провадження за цією підставою (п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України) прокурору треба спочатку встановити, що: 1) було вчинено злочин; 2) вчинено злочин конкретної тяжкості. Після встановлення цих обставин прокурор звертається до суду з клопотанням про закриття кримінального провадження, до якого додає усі наявні у нього матеріали кримінального провадження. Після отримання клопотання прокурора суд за участі учасників судового провадження досліджує подані матеріали, а прокурор повинен довести обґрунтованість пред'явленого обвинувачення та вину особи у вчиненні діяння, яке на момент його вчинення визнавалося злочином;

– запропоновано, що у випадку відмови прокурора від підтримання обвинувачення, коли щодо потерпілого здійснюються заходи безпеки і він звільнений від обов'язку з'являтися у судове засідання, то доцільно проводити закрите судове засідання без участі сторони захисту, з метою встановлення думки потерпілого щодо підтримання ним обвинувачення. Суд має з'ясувати правильність розуміння потерпілим наслідків відмови та встановити її добровільність. Участь прокурора в такому закритому засіданні є обов'язковою для роз'яснення потерпілому та суду причин відмови від обвинувачення;

– залежно від мети (процесуальної спрямованості) запропоновано процесуальні повноваження прокурора у судовому кримінальному провадженні розподілити на:

- 1) повноваження, спрямовані на організацію судового процесу;
- 2) повноваження, спрямовані на забезпечення реалізації прав учасників судового процесу;
- 3) повноваження, спрямовані на забезпечення встановлення обставин кримінального провадження в судовому процесі;
- 4) повноваження, спрямовані на забезпечення законності судового рішення;

– науково обґрунтовано, що систематичне ухилення прокурорів від участі у судових дебатах не може бути прирівняне до їх відмови від підтримання публічного обвинувачення та, своєю чергою, не може тягнути за собою закриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України. В зв'язку з цим запропоновано доповнити ч. 1 ст. 340 КПК наступним абзацом: «Повторна неявка прокурора у судові засідання без поважних причин (2 і більше разів) не вважається відмовою прокурора від підтримання обвинувачення та тягне за собою застосування до прокурора наслідків, передбачених ст. 324 цього кодексу»;

удосконалено:

– положення про те, що коли щодо потерпілого здійснюються заходи безпеки і він був звільнений від обов'язку з'являтися у судові засідання, у судовому засіданні повинен брати участь його представник. Якщо потерпілий за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно, такий представник залучається судом у порядку надання безоплатної вторинної правової допомоги;

– підходи щодо того, що у кримінально-процесуальному законі окрім законності, обґрунтованості і вмотивованості, яким повинні відповідати вирок чи ухвала, слід закріпити ще один критерій – його справедливність, який є чи не найголовнішим та впливає із основних аспектів верховенства права та принципу правової певності;

шляхи реалізації прокурором своїх повноважень у кримінальному провадженні за нововиявленими або виключними обставинами.

дістало подальший розвиток:

– положення про те, що під кримінально-процесуальною діяльністю прокурора слід розуміти регламентовану кримінально-процесуальним законом та взаємопов'язану між собою систему його дій щодо здійснення своїх повноважень, в результаті яких виникають, змінюються або припиняються кримінально-процесуальні відносини;

– систематизація даних зарубіжного досвіду участі прокурора у судовому провадженні (зокрема, у Великобританії, США, ФРН, Франції, Швейцарії, Іспанії, а також у Польщі, Литві, Латвії, Білорусі);

– пропозиції щодо подальшої наукової розробки проблемних питань, що сприятимуть удосконаленню участі прокурора та реалізації його повноважень у судовому провадженні;

– на підставі проведеного дослідження сформульовані пропозиції щодо внесення змін і доповнень до статей 392, 459 КПК України, запропоновано доповнити КПК статтею 392–1 під назвою «Предмет розгляду в суді апеляційної інстанції», якій закласти необхідність перевірки не лише законності, обґрунтованості, вмотивованості, а й справедливості судового рішення.

Нормативно-правову основу дисертаційного дослідження становлять положення Конституції України, міжнародних нормативно-правових актів у сфері діяльності прокурора у судовому провадженні, КПК України та інших законодавчих і підзаконних актів чинного законодавства України, кримінальне процесуальне законодавство окремих зарубіжних держав та практика Європейського суду з прав людини.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення судової практики Верховного суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та інших судів України; рішення ЄСПЛ та Конституційного Суду України; постанови Пленуму Верховного Суду України; судові рішення, розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; статистичні та аналітичні матеріали Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України; результати вивчення 195 матеріалів кримінальних проваджень; зведені дані опитування 250 слідчих Національної поліції Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської та Тернопільської областей (протягом 2017–2018 років).

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено та можуть бути використані в:

– *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до КПК України з питань реалізації повноважень прокурора у судовому провадженні;

– *правозастосовній діяльності* – у процесі розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, що регламентує діяльність прокурора у судовому кримінальному провадженні, розроблення методичних рекомендацій Генеральної прокуратури України та регіональних прокуратур;

– *освітньому процесі* – для підготовки лекцій, навчальних програм, тестових завдань, відповідних розділів підручників, навчальних посібників

і методичних рекомендацій, а також під час проведення різних видів занять із таких дисциплін: «Кримінальний процес», «Теорія судових доказів», «Організація досудового розслідування», «Прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих (розшукових) дій», «Судове провадження у кримінальному процесі» (акт впровадження Івано-Франківського юридичного інституту Національного Університету «Одеська юридична академія» від 27 червня 2019 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Теоретичні положення та висновки дисертації оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 12–13 лютого 2015 р.); «Кримінальна юстиція в Україні: виклики та перспективи в світлі конституційної реформи» (м. Київ, 2015 р.); «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 4–5 лютого 2016 р.); «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 7–8 лютого 2017 р.); «Правова система України: сучасний стан та актуальні проблеми» (м. Івано-Франківськ, 31 травня 2019 року); «Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті реформи кримінальної юстиції» (м. Львів, 31 травня 2019 р.).

Публікації. Основні положення й висновки дисертації відображені в 11 наукових публікаціях, з яких 5 є статтями, що опубліковані у фахових юридичних виданнях, з них 1 в зарубіжному науковому виданні і 1 в електронному науковому виданні, та 6 тез виступів на наукових й науково-практичних міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (342 найменування на 35 сторінках) і двох додатків на 5 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки, із них основного тексту 209 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, охарактеризовано сучасний рівень наукового вивчення досліджуваної проблематики, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, вказані методи дослідження, наведено нормативно-правову та емпіричну базу дисертаційного дослідження, сформульовано наукову новизну, розкрито наукове й практичне значення одержаних результатів, подано відомості про апробацію результатів дисертації та її обсяг.

Розділ 1. «Повноваження прокурора у судовому провадженні: суть, завдання, форми» складається з трьох підрозділів, присвячених розкриттю змісту кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні, форм реалізації прокурором своїх повноважень та їх класифікації, а також дослідженню генези та зарубіжного досвіду діяльності прокурора у судовому провадженні.

У підрозділі 1.1. *«Зміст кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні»* висвітлюються сучасні погляди науковців на зміст діяльності прокурора під час виконання ним своїх обов'язків у суді в контексті реформування органів прокуратури та наближення її діяльності до міжнародних стандартів.

Зазначено, що зміст кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні становлять її призначення, функції, цілі та завдання. Призначення кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні, її функції, цілі та завдання співвідносяться та тісно взаємодіють між собою. Прокурор у кримінальному провадженні виконує наступні функції: процесуального керівництва; державного обвинувачення; нагляду за додержанням законів; правозахисну.

Робиться висновок про те, що кожна функція прокурора сама по собі унікальна: кожна з них наділена метою, змістом і формою. Але одночасно з цим вони можуть тісно переплітатися та взаємодіяти між собою або ж одна передувати іншій. В той же час кілька повноважень прокурора можуть поєднуватися в декількох функціях і останні обмежують напрямки діяльності прокурора. У судовому провадженні функції прокурора незалежні і самостійні, які здійснюються послідовно або одночасно. На прокурора може бути покладено кілька функцій, які він виконує одночасно або послідовно відповідно до встановленої процедури, за обставин, що виникли в результаті здійснення інших функцій та зазначених в законі. Розглядаючи функцію як обов'язковий елемент певної стадії судового провадження, що забезпечує досягнення завдань кримінального провадження, то доводиться, що поділу функцій на основні та додаткові в кримінальному процесі вочевидь не існує, оскільки одні функції проявляються частіше, інші рідше, але кожна функція вирішує певне завдання і її відсутність не дає змоги досягти цілей кримінального процесу.

У підрозділі 1.2. *«Форми реалізації прокурором своїх повноважень та їх класифікація»* з'ясовується сутність процесуальних повноважень прокурора, яка обумовлюється його завданнями у кримінальному провадженні, до яких належать як завдання прокуратури, так і завдання кримінального провадження.

Аргументується, що процесуальні повноваження прокурора у судовому кримінальному провадженні слід розглядати як сукупність закріплених у законі, галузевих наказах Генерального прокурора України прав та обов'язків прокурора під час його участі у судовому процесі, реалізовуваних за допомогою визначених у вказаних нормативно-правових актах правових засобів.

Беручи участь у судовому розгляді кримінального провадження та здійснюючи свою кримінально-процесуальну діяльність, прокурор як самостійний учасник кримінального провадження (сторона обвинувачення) використовує наступні форми реалізації своїх повноважень, які залежать від стадії судового провадження: 1) реалізація повноважень та зміст діяльності прокурора на стадії підготовчого провадження; 2) реалізація повноважень та зміст діяльності прокурора в ході судового розгляду (зміна та доповнення прокурором обвинувачення, відмова прокурора від підтримання обвинувачення, участь прокурора в доказуванні під час судового провадження, участь прокурора в судових дебатах); 3) реалізація повноважень та зміст діяльності прокурора у судовому провадженні з перевірки судових рішень.

У підрозділі 1.3. *«Гене́за та зарубіжний досвід діяльності прокурора у судовому провадженні»* досліджується історична ретроспектива нормативно-правового закріплення діяльності прокурора у судовому провадженні, розкрито її специфічні особливості на кожному з відповідних етапів, а також проаналізовано особливості реалізації прокурором своїх повноважень у низці зарубіжних країн, зокрема, у США, Великобританії, ФРН, Франції, Польщі, Болгарії, Литві та Латвії.

На основі наявних здобутків доктрини кримінального процесу, правових пам'яток та відповідного ретроспективного законодавства запропоновано авторське бачення генези діяльності прокурора у судовому провадженні та виділено три періоди, які включають в себе наступні етапи:

I. Дорадянський період (від моменту виникнення прокуратури в цілому – до утвердження його повноправним учасником кримінального, в тому числі і судового провадження): 1-й етап – з 1579 по 1864 рр.; 2-й етап – з 1849–1864 по 1917 рр.

II. Радянський період: 1-й етап – з 1917 по 1920 рр.; 2-й етап – з 1920 по 1933 рр.; 3-й етап – з 1933 по 1955 рр.; 4-й етап – з 1955 по 1991 рр.

III. Сучасний період участі прокурора у судовому провадженні у незалежній Україні: 1-й етап – з 1991 по 2001 рр.; 2-й етап – з 2001 по 2012 рр.; 3-й етап – з 2012 р. по сьогоднішній час.

Встановлено, що у більшості випадків реформування участі прокурора у кримінальному судочинстві зарубіжних країн пов'язане із прийняттям

відповідного кримінального процесуального законодавства, яким і врегульовуються функціональні основи процесуальної діяльності прокурора. Загалом функції прокурора у судовому провадженні зарубіжних країн є подібними і зводяться до наступного: підтримання державного обвинувачення, захист прав, свобод та законних інтересів громадян та представництво інтересів громадян. Доводиться, що імплементація окремих підходів зарубіжних країн до нормативної регламентації процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні позитивно вплине на виконання завдань кримінального судочинства в Україні.

Розділ 2. «Реалізація прокурором повноважень в суді першої інстанції» складається з чотирьох підрозділів та присвячений дослідженню теоретико-правових особливостей зміни та доповнення прокурором обвинувачення в суді першої інстанції, відмови прокурора від підтримання обвинувачення, з'ясування обставин кримінального провадження та перевірки їх доказами, участі прокурора в судових дебатах.

У підрозділі 2.1. *«Зміна та доповнення прокурором обвинувачення в суді першої інстанції»* досліджено види, підстави, причини та умови зміни та доповнення прокурором обвинувачення в суді.

Зазначається, що зміна прокурором публічного обвинувачення є найпоширенішим проявом корегування процесуальної позиції прокурора в суді першої інстанції.

Зроблено висновок, що відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення – це різновид зміни правової позиції прокурора у суді першої інстанції, який передбачає заперечення прокурором обґрунтованості публічного обвинувачення та припинення прокурором обвинувальної діяльності, наслідками якого є закриття кримінального провадження судом або набуття ним статусу приватного залежно від правової позиції потерпілого.

Виділено та проаналізовано види зміни обвинувачення без зміни правової кваліфікації вчиненого діяння: ті, що передбачають зміну обсягу обвинувачення, що тягне за собою зміну кваліфікації кримінального правопорушення; ті, що передбачають зміну правової кваліфікації без змін в обсязі обвинувачення, а також зміну публічного обвинувачення прокурором залежно від того, чи має вона місце у бік обтяження або у бік пом'якшення кримінальної відповідальності.

У підрозділі 2.2. *«Відмова прокурора від підтримання обвинувачення: процесуальні та тактичні аспекти»* аналізуються сутність, значення, види та тактичні особливості відмови від підтримання прокурором обвинувачення в суді.

Вказується, що відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення – це різновид зміни правової позиції прокурора у суді першої інстанції, який передбачає заперечення прокурором обґрунтованості публічного обвинувачення та припинення прокурором обвинувальної діяльності, наслідками якого є закриття кримінального провадження судом або набуття ним статусу приватного залежно від правової позиції потерпілого.

Доводиться, що коли щодо потерпілого здійснюються заходи безпеки і він був звільнений від обов'язку з'являтися у судові засідання, у судовому засіданні повинен брати участь його представник або позицію потерпілого щодо підтримання обвинувачення має бути викладено у письмовому зверненні до суду. Якщо потерпілий відсутній в судовому засіданні і відсутня інформація про його позицію у справі, постанова прокурора про відмову від підтримання публічного обвинувачення не має правового значення. Тільки у разі повторної неявки потерпілого у судові засідання без поважних причин після відмови прокурора від підтримання публічного обвинувачення така неявка свідчатиме про відмову від обвинувачення самого потерпілого. Якщо місцезнаходження потерпілого невідоме і забезпечити його явку в суд неможливо прокурор у цьому разі не повинен виносити постанову про відмову від підтримання публічного обвинувачення, а має під час судових дебатів порушити питання про виправдання обвинуваченого.

Аргументується, що систематичне ухилення прокурорів від участі у судових дебатах не може бути прирівняне до їх відмови від підтримання публічного обвинувачення та, своєю чергою, не може тягнути за собою закриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України.

У підрозділі 2.3. *«Повноваження прокурора та їх реалізація під час з'ясування обставин кримінального провадження та перевірки їх доказів»* досліджено участь прокурора у дослідженні доказів у ході судового слідства.

Встановлено, що особливо складним є визначення оптимального порядку дослідження доказів у групових та багатоепізодних справах. Прокурор може запропонувати досліджувати епізоди обвинувачення у хронологічному (чи зворотному) порядку або ж за ступенем тяжкості інкримінованих злочинів, розглядати матеріали у повному обсязі за кожним окремим епізодом (після допиту обвинуваченого допитувати за цим епізодом потерпілого, свідків, оглядати речові докази тощо) або ж за усіма епізодами – почергово кожного обвинуваченого, свідка тощо.

Зазначається, що до типових проблемних ситуацій, з якими зіштовхується прокурор на судовому слідстві, слід віднести необхідність подо-

лання у судовому розгляді неповноти досудового розслідування, усунення суперечностей у доказах, випадки дослідження доказів, що були змінені у судовому розгляді;

Акцентується увага на тактичних особливостях підтримання публічного обвинувачення у судовому провадженні на підставі угод.

У підрозділі 2.4. «*Участь прокурора в судових дебатах*» досліджено елементи та особливості участі прокурора в судових дебатах.

Звертається увага на те, що участь прокурора у дебатах не може зводитися до проголошення промови, яка за змістом і формою завжди є обвинувальною. Якщо результати судового слідства вносять істотні корективи у початкову позицію обвинувачення, то це повинно знайти адекватне відображення у промові прокурора. При непідтвердженні обвинувачення можлива відмова від нього (у тому числі й повна). І тоді замість обвинувальної промови прокурор проголошує зовсім іншу (протилежну за змістом).

В обвинувальній промові прокурора повинні міститися такі елементи: а) соціальна оцінка кримінального правопорушення; б) аналіз та оцінка доказів; в) пропозиції по заходах попередження кримінальних правопорушень; г) юридична оцінка інкримінованого діяння; д) характеристика особи обвинуваченого; е) пропозиції про міру покарання (чи інші заходи кримінально-правового впливу); є) міркування про відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди; ж) визначення долі речових доказів.

Розділ 3. «Реалізація прокурором своїх повноважень у судовому провадженні з перевірки судових рішень» складається з трьох підрозділів, присвячених дослідженню реалізації прокурором повноважень в суді апеляційної та касаційної інстанцій, а також у провадженнях за нововиявленими або виключними обставинами.

У підрозділі 3.1. «*Реалізація прокурором повноважень в суді апеляційної інстанції*» розглянуто особливості участі прокурора в суді апеляційної інстанції та реалізації в ньому своїх повноважень.

Констатується, що із запровадженням у 2001 році інституту апеляції до вітчизняного законодавства відбулося суттєве поживлення науки у дослідженні проблем апеляції, якій присвячена низка дисертаційних робіт вітчизняних та зарубіжних учених.

Доводиться, що можливість будь-якої особи, визнаної винною судом у вчиненні кримінального правопорушення, звернутися зі скаргою до суду вищої інстанції з вимогою переглянути судові рішення, є одним із загальновизнаних світових та європейських правових стандартів.

Практика свідчить, що якість кримінального провадження залежить від принциповості та наполегливості прокурора у відстоюванні своєї пози-

ції у ньому. Без апеляції прокурора на безпідставне виправдання особи, м'якість призначеного покарання, безпідставне закриття провадження чи за необхідності застосування закону про більш тяжкий злочин апеляційна інстанція не може переглянути незаконне судове рішення, а інші учасники провадження можуть бути не зацікавлені у цьому.

Стверджується, що формально вирок чи ухвала можуть відповідати критеріям законності, обґрунтованості і вмотивованості, чого вимагає ч. 1 ст. 370 КПК. Однак такими вони є згідно із внутрішнім переконанням суду, але можуть не бути такими згідно з переконанням інших учасників провадження. У зв'язку з цим вбачається, що потрібно брати до уваги ще один критерій, за яким можна судити про можливість оскарження судового рішення – його справедливість, який, очевидно, є чи не найголовнішим, впливає із основних аспектів верховенства права та принципу правової певності. У зв'язку з цим пропонується доповнити КПК України статтею 392–1 під назвою «Предмет розгляду в суді апеляційної інстанції».

Окрім того запропоновано нову редакцію пункту 1 частини 1 статті 392 КПК.

У підрозділі 3.2. *«Реалізація прокурором повноважень в суді касаційної інстанції»* досліджено особливості участі прокурора в суді касаційної інстанції та реалізації в ньому своїх повноважень.

Визначено, що касаційний перегляд судового рішення є останньою можливістю скасувати чи змінити вирок суду. На відміну від судів першої та апеляційної інстанції касація не здійснює перевірку обставин справи доказами, а розгляд справи здійснюється лише в межах перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права.

Реагування на незаконні рішення, якість поданих касаційних скарг є основними критеріями оцінювання ефективності здійснення прокурором своїх повноважень у кримінальному провадженні. У свою чергу, прокурорам вищого рівня належить забезпечити нагляд за такою діяльністю.

Зроблено висновок, що проведення законодавцем аналогії щодо відмови від апеляційної скарги та відмови від касаційної скарги, зокрема прокурора, не є виправданою: подання апеляційної скарги зупиняє виконання вироку (ухвали) суду, а в другому випадку судове рішення вже набуло чинності та виконується. У зв'язку з цим норми статей 403 та 432 КПК потребують відповідного удосконалення.

У підрозділі 3.2. *«Реалізація прокурором повноважень у провадженні за нововиявленими або виключними обставинами»* розглянуто питання, що стосуються підстав, строків, порядку провадження за нововиявленими або виключними обставинами, а також відмови від нього.

Визначається, що касаційний перегляд судового рішення є останньою можливістю скасувати чи змінити вирок суду. На відміну від судів першої та апеляційної інстанції касація не здійснює перевірку обставин справи доказами, а розгляд справи здійснюється лише в межах перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права.

Стверджується, що частина 3 ст. 459 КПК вступає у суперечність із частиною першою, де вказано, що можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами «судові рішення, що набрали законної сили», але нічого не говориться про постанови про закриття кримінального провадження слідчого, прокурора, якими було завершено досудове розслідування, хоч згідно із ч. 4 цієї статті нововиявлені обставини можуть бути встановлені «матеріалами розслідування».

ВИСНОВКИ

У дослідженні проведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає в необхідності обґрунтування теоретичних положень щодо реалізації прокурором своїх повноважень у судовому провадженні, а також розробці практичних рекомендацій з удосконалення практики діяльності прокурора в цій сфері. Отримані в процесі дослідження результати, реалізована його мета та завдання дають підстави прийти до таких основних висновків:

1. Визначено, що під кримінально-процесуальною діяльністю прокурора слід розуміти регламентовану кримінально-процесуальним законом та взаємопов'язану між собою систему його дій та учасників кримінального провадження щодо здійснення своїх повноважень, в результаті яких виникають, змінюються або припиняються кримінально-процесуальні відносини між ними.

Зміст кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні становлять її призначення, функції, цілі та завдання, які співвідносяться та тісно взаємодіють між собою.

2. З'ясовано, що прокурор у кримінальному провадженні виконує наступні функції: процесуального керівництва; підтримання державного обвинувачення; нагляду за додержанням законів; правозахисну.

У судовому провадженні функції прокурора незалежні і самостійні, які здійснюються послідовно або одночасно. На прокурора може бути покладено кілька функцій, які він виконує одночасно або послідовно відповідно до встановленої процедури, за обставин, що виникли в результаті здійснення інших функцій та зазначених в законі.

3. Процесуальні повноваження прокурора у судовому кримінальному провадженні слід розглядати як сукупність закріплених у законі, галузевих наказах Генерального прокурора України прав та обов'язків прокурора під час його участі у судовому процесі, реалізовуваних за допомогою визначених у вказаних нормативно-правових актах правових засобів.

4. При дослідженні генези діяльності прокурора у судовому провадженні виділено три періоди, які включають в себе наступні етапи:

I. Дорадянський період (від моменту виникнення прокуратури в цілому – до утвердження його повноправним учасником кримінального, в тому числі і судового провадження): 1-й етап – з 1579 по 1864 рр.; 2-й етап – з 1849–1864 по 1917 рр.

II. Радянський період: 1-й етап – з 1917 по 1920 рр.; 2-й етап – з 1920 по 1933 рр.; 3-й етап – з 1933 по 1955 рр.; 4-й етап – з 1955 по 1991 рр.

III. Сучасний період участі прокурора у судовому провадженні у незалежній Україні: 1-й етап – з 1991 по 2001 рр.; 2-й етап – з 2001 по 2012 рр.; 3-й етап – з 2012 р. по сьогоднішній час.

5. Проаналізовано особливості реалізації прокурором своїх повноважень у низці зарубіжних країн, зокрема, у США, Великобританії, ФРН, Франції, Польщі, Болгарії, Литві та Латвії. Встановлено, що у більшості випадків реформування участі прокурора у кримінальному судочинстві зарубіжних країн пов'язане із прийняттям відповідного кримінального процесуального законодавства, яким і врегульовуються функціональні основи процесуальної діяльності прокурора. Загалом функції прокурора у судовому провадженні зарубіжних країн є подібними і зводяться до наступного: підтримання державного обвинувачення, захист прав, свобод та законних інтересів громадян та представництво інтересів громадян. Вважаємо, що імплементація окремих підходів зарубіжних країн до нормативної регламентації процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні позитивно вплине на виконання завдань кримінального судочинства.

6. Доведено, що відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення – це різновид зміни правової позиції прокурора у суді першої інстанції, який передбачає заперечення прокурором обґрунтованості публічного обвинувачення та припинення прокурором обвинувальної діяльності, наслідками якого є закриття кримінального провадження судом або набуття ним статусу приватного залежно від правової позиції потерпілого;

Систематичне ухилення прокурорів від участі у судових дебатах не може бути прирівняне до їх відмови від підтримання публічного обвинувачення та, своєю чергою, не може тягнути за собою закриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України;

7. До типових проблемних ситуацій, з якими зіштовхується прокурор на судовому слідстві, слід віднести необхідність подолання у судовому розгляді неповноти досудового розслідування, усунення суперечностей у доказах, випадки дослідження доказів, що були змінені у судовому розгляді;

8. В обвинувальній промові прокурора повинні міститися такі елементи: а) соціальна оцінка кримінального правопорушення; б) аналіз та оцінка доказів; в) пропозиції по заходах попередження кримінальних правопорушень; г) юридична оцінка інкримінованого діяння; д) характеристика особи обвинуваченого; е) пропозиції про міру покарання (чи інші заходи кримінально-правового впливу); є) міркування про відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди; ж) визначення долі речових доказів.

9. Практика свідчить, що якість кримінального провадження залежить від принциповості та наполегливості прокурора у відстоюванні своєї позиції у ньому. Без апеляції прокурора на безпідставне виправдання особи, м'якість призначеного покарання, безпідставне закриття провадження чи за необхідності застосування закону про більш тяжкий злочин апеляційна інстанція не може переглянути незаконне судові рішення, а інші учасники провадження можуть бути не зацікавлені у цьому.

10. Касаційний перегляд судового рішення є останньою можливістю скасувати чи змінити вирок суду. На відміну від судів першої та апеляційної інстанції касація не здійснює перевірку обставин справи доказами, а розгляд справи здійснюється лише в межах перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права.

Реагування на незаконні рішення, якість поданих касаційних скарг є основними критеріями оцінювання ефективності здійснення прокурором своїх повноважень у кримінальному провадженні. У свою чергу, прокурорам вищого рівня належить забезпечити нагляд за такою діяльністю.

11. Аргументується, що проведення законодавцем аналогії щодо відмови від апеляційної скарги та відмови від касаційної скарги, зокрема прокурора, не є виправданою: подання апеляційної скарги зупиняє виконання вироку (ухвали) суду, а в другому випадку судові рішення вже набуло чинності та виконується. У зв'язку з цим норми статей 403 та 432 КПК потребують відповідного вдосконалення.

12. Підхід законодавця щодо поділу обставин на нововиявлені та виключні обставини бачиться виправданим з огляду на те, що деякі обставини, які за минулою редакцією КПК вважалися нововиявленими (ст. 459 КПК), за своєю правовою природою такими бути не можуть.

13. Сформульовано низку пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного КПК України з питань, що стосуються реалізації прокурором своїх повноважень у судовому провадженні, зокрема, до статті 392 КПК (запропоновано нову редакцію), статті 459 КПК, якою регламентуються підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами, запропоновано доповнити чинний КПК новою статтею 392–1 під назвою «Предмет розгляду в суді апеляційної інстанції», в якій поруч із вимогами законності, обґрунтованості і вмотивованості судових рішень закріпити критерій справедливості, чого вимагає ч. 1 ст. 370 КПК і який впливає із основних аспектів верховенства права та принципу правової певності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Луцик В.В., Ніколайчук Г. А. Процесуальний статус прокурора у кримінальному судовому провадженні ФРН// Підприємництво, господарство і право.– 2016.– № 8.– С. 175–179.

2. Ніколайчук Г. А. Функції прокуратури на сучасному етапі реформування органів кримінальної юстиції в Україні // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України.– 2016.– № 9.– С. 170–175.

3. Ніколайчук Г. Зміст кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні // Науковий часопис Національної академії прокуратури України.– 2017.– № 4.– С. 170–178.

4. Николайчук Г. Формы реализации прокурором своих полномочий в судебном производстве и их классификация // LEGEA ŞI VIAȚA.– 2018.– № 9/2.– С. 116–119.

5. Николайчук Г. Відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення у разі його підтримання групою прокурорів // Науковий вісник публічного і приватного права.– 2019.– Вип. 3 – С. 112–117.

6. Николайчук Г. А. Процесуальні дії прокурора в ході судових дебатів // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXI звітної науково-практичної конференції (12–13 лютого 2015 р.): у 2 ч. Ч. 2.– Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015.– С. 243–246.

7. Николайчук Г. А. Участь прокурора в підготовчому провадженні // Кримінальна юстиція в Україні: виклики та перспективи в світлі

конституційної реформи. Збірка тез першого Львівського форуму з кримінальної юстиції. – Київ, ВАІТЕ, 2015. – С. 158–160.

8. Ніколайчук Г. А. Зміна прокурором обвинувачення в суді: проблеми правозастосування // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXII звітної науково-практичної конференції (4–5 лютого 2016 р.): у 2 ч. Ч. 2. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2016. – С. 228–230.

9. Ніколайчук Г. Підтримання публічного обвинувачення та відмова від нього в ході підготовчого провадження // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXIII звітної науково-практичної конференції (7–8 лютого 2017 р.): у 2 ч. Ч. 2. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017. – С. 231–233.

10. Ніколайчук Г. А. Класифікація повноважень прокурора у судовому провадженні: окремі теоретико-правові аспекти // Правова система України: сучасний стан та актуальні проблеми: Збірник матеріалів шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Івано-Франківськ, 31 травня 2019 року). – Івано-Франківськ: видавник Голіней О. В., 2019. – С. 88–92.

11. Ніколайчук Г. А. Повноваження прокурора спрямовані на організацію судового процесу // Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті реформи кримінальної юстиції: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 31 травня 2019 р.) – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. – С. 206–211.

АНОТАЦІЯ

Ніколайчук Г. А. Повноваження прокурора та їх реалізація у судовому провадженні. – Дисертація на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2019.

Дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень в якому на основі міждисциплінарного підходу до вирішення поставлених задач розроблено та обґрунтовано концепцію повноважень прокурора, визначено і розкрито теоретичні, правові та практичні аспекти їх реалізації у судовому провадженні, що включає нові та удосконалені наукові висновки та положення.

Досліджено зміст кримінально-процесуальної діяльності прокурора у судовому провадженні, під якою у роботі розуміється регламентовану кримінально-процесуальним законом та взаємопов'язану між собою систему його дій та учасників кримінального провадження щодо здійснення своїх повноважень, в результаті яких виникають, змінюються або припиняються кримінально-процесуальні відносини між ними.

Досліджено генезу поглядів науковців та законодавства щодо регламентації діяльності прокурора у судовому провадженні, виділено періоди розвитку цього питання, як в науці, так і в законодавстві. У дисертаційному дослідженні удосконалено визначення відмови прокурора від підтримання публічного обвинувачення, яке потрібно розуміти, як різновид зміни правової позиції прокурора у суді першої інстанції, який передбачає заперечення прокурором обґрунтованості публічного обвинувачення та припинення прокурором обвинувальної діяльності, наслідками якого є закриття кримінального провадження судом або набуття ним статусу приватного залежно від правової позиції потерпілого.

У дослідженні здійснено низку комплексних рекомендацій щодо удосконалення участі прокурора у судовому провадженні.

Ключові слова: прокурор, повноваження прокурора, обвинувачення, зміна обвинувачення, кримінально-процесуальна діяльність, реалізація повноважень, функції прокурора, права прокурора, обов'язки прокурора, судові провадження, суд.

АННОТАЦІЯ

Николайчук Г. А. Полномочия прокурора и их реализация в судебном производстве. – Диссертация на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2019.

Диссертация является одним из первых в Украине комплексных исследований, в котором на основе междисциплинарного подхода к решению поставленных задач разработана и обоснована концепция полномочий прокурора, определены и раскрыты теоретические, правовые и практические аспекты их реализации в судебном производстве, включающие новые и усовершенствованные научные выводы и положения.

Исследовано содержание уголовно-процесуальной деятельности прокурора в судебном производстве, под которой в работе понимается

регламентированная уголовно-процессуальным законом и взаимосвязанная между собой система его действий в отношении осуществления своих полномочий, в результате которых возникают, изменяются или прекращаются уголовно-процессуальные отношения между ними.

Исследован генезис взглядов ученых и законодательства по регламентации деятельности прокурора в судебном производстве, выделено периоды развития этого вопроса, как в науке, так и в законодательстве. В диссертационном исследовании усовершенствовано определение отказа прокурора от поддержания публичного обвинения, которое нужно понимать, как разновидность изменения правовой позиции прокурора в суде первой инстанции, предполагает отрицание прокурором обоснованности публичного обвинения и прекращения прокурором обвинительной деятельности, последствиями которого является закрытие уголовного производства судом или приобретение им статуса частного в зависимости от правовой позиции потерпевшего.

В исследовании осуществлен ряд комплексных рекомендаций по совершенствованию участия прокурора в судебном производстве.

Ключевые слова: прокурор, полномочия прокурора, обвинение, изменение обвинения, уголовно-процессуальная деятельность, реализация полномочий, функции прокурора, права прокурора, обязанности прокурора, судебное разбирательство, суд.

SUMMARY

Nikolaychuk. A. G. Prosecutor's powers and their realization in court proceeding. – Manuscript.

The thesis for a Candidate's degree of Law, specialty 12.00.09 «Criminal Procedure and Criminalistics; Forensics Examination; Operative Investigative Activities». – Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2019

The thesis is one of the first complex research in Ukraine in which based on the interdisciplinary approach to solving planned tasks, the concept of prosecutor's powers is created and argumented. Theoretical, legal and practical aspects of their realization in court proceeding are defined and developed including new and improved scientific conclusions and provisions.

The content of criminal procedural prosecutor's activity in court proceeding is researched. It means the prosecutor's and other criminal procedural participants' system of actions, regulated by criminal procedural law concerning the realization of their powers, as a result of which criminal procedural relations appear, alter or disappear.

The core of prosecutor's criminal procedural powers in court proceeding is defined as the totality of prosecutor's rights and duties in court proceeding, realized by legal means envisaged by normative legal acts.

The genesis of scientific views and legislation concerning the regulation of prosecutor's activity in court proceeding is researched, periodic development of this issue both in legislation and in science is explored.

The author defines typical practical obstacles a prosecutor faces in court investigation, which are the following: the necessity of overcoming the incompleteness of preliminary investigation during court proceeding, the elimination of contradiction in evidence, examining the evidence changed in court proceeding.

The thesis arguments that the possibility of any person, defined by court as a guilty in committing of criminal offense, to appeal to a higher instance court with the demand to overview the courts decision is universally recognized European legal standard.

The practice testifies that quality of criminal proceeding depends on the principality and persistence of a prosecutor in defending his legal position in it. The appeal instance can not overview an unreasonable acquittal of a person, softens of punishment, unreasonable proceeding closure or the applying the law on more heavy crime without an appeal application of a prosecutor on it and other participants of criminal proceeding may not be interested in it.

The approaches are improved concerning that in criminal procedural law except the criteria of lawfulness, well-roundness and reasonableness, which the sentence or decision should correspond, it is necessary to envisage one more criterium – the justness, which is one of the most important criterium and comes from the principle of rule of law and legal certainty.

The these are argued that the legislator's analogy between the prosecutor's refusal from appeal and cassation are not justified.

There are a plenty of complex recommendation concerning the improvement of prosecutor's activity in court proceeding, overview of court decisions in cassation, in newly appeared and exceptional grounds.

Key-words: prosecutor, prosecutor's powers, prosecution, alter of prosecution, criminal procedural activity, powers' realization, prosecutor's functions, prosecutor's rights, prosecutor's duties, court proceeding, court

Підписано до друку 22.11.2019 р. Формат 60x90/16
Обсяг 0,9 авт. арк.
Тираж 100 прим. Папір офсетний.

Друк: ФОП Кундельська В.О.
79037, м. Львів, вул. Студинського, 4.
Виписка з ЄДР серія АА № 543619 від 22.10.2007 р.
Тел.: 096 270 62 87; 050 227 91 39.
e-mail: genaprint@gmail.com

